

УДК [338.48-53:63]:614.8
DOI: <https://doi.org/10.32847/business-navigator.57-20>

Дуга В.О.,
старший викладач кафедри
готельно-ресторанного та туристичного бізнесу,
Херсонський державний аграрний університет

Duha Viktoriia,
Senior Instructor at Department of Hotel,
Restaurant and Tourist Business,
Kherson State Agrarian University

ПРОФІЛАКТИЧНІ ЗАХОДИ ЩОДО СТВОРЕННЯ УМОВ БЕЗПЕЧНОГО ВІДПОЧИНКУ АГРОТУРИСТА

Дуга В.О. Профілактичні заходи щодо створення умов безпечного відпочинку агротуриста. У статті розкрито сутність безпеки в агротуризмі. Визначено загрози, які супроводжують туристів під час подорожей у сільську місцевість. Зазначено, що забезпечення безпеки туристів – одна з найважливіших складових частин діяльності будь-якого агротуристичного підприємства, вона залежить від зовнішніх (не залежать від власників агроосель) і від внутрішніх (цілком і повністю залежать від власників агроосель) факторів. Розглянуто стреси та причини їх виникнення, що супроводжують туристів під час подорожі. Акцентовано увагу на тому, що основний спосіб уникнути нещасних випадків – їх профілактика, і практичні кроки в цьому напрямі повинні спиратися на чітке усвідомлення сучасних загроз і ризиків. Розроблено програму профілактичних заходів щодо створення умов безпечного відпочинку агротуриста. Підкреслено, що основною складовою частиною у гарантуванні безпечного відпочинку є державне управління безпекою агротуризму.

Ключові слова: агротуризм, агротуристичне підприємство, агрооселя, іноземний турист, безпека туриста, забезпечення безпеки, профілактичні заходи

Дуга В.А. Профилактические мероприятия по созданию условий безопасного отдыха агротуристов. В статье раскрыта сущность безопасности в агротуризме. Определены угрозы, которые сопровождают туристов во время путешествий в сельскую местность. Указано, что обеспечение безопасности туристов – одна из важнейших составляющих деятельности любого агротуристического предприятия, она зависит от внешних (не зависящих от владельцев агроусадеб) и от внутренних (целиком и полностью зависят от владельцев агроусадеб) факторов. Рассмотрены стрессы и причины их возникновения, которые сопровождают туристов во время путешествия. Акцентировано внимание на том, что основной способ избежать несчастных случаев – их профилактика, и практические шаги в этом направлении должны опираться на четкое осознание современных угроз и рисков. Разработана программа профилактических мероприятий по созданию условий безопасного отдыха агротуристов. Подчеркнуто, что основной составляющей в обеспечении безопасного отдыха является государственное управление безопасностью агротуризма.

Ключевые слова: агротуризм, агротуристическое предприятие, агроусадеб, иностранный турист, безопасность туриста, обеспечение безопасности, профилактические мероприятия.

Duha Viktoriia. Preventive measures for creation of conditions of safe rest of agritourist. Preventive measures to ensure safe rest of agrotourist. The modern trend of the XXI century. is the increasing role and importance of agritourism for the individual, the state, society as a whole. Trips to the countryside for the modern man has become an integral part of her life, a special way of relaxation and leisure. However, given the increasing number of tourists who choose a holiday in the countryside, the constant is the number of threats that accompany them during travel. A pressing need is to provide safe rest of agrotourist. The aim of this work is the development and implementation of a complex of preventive measures to ensure the safety of tourists as a component of effective development of agro-tourism. It is noted that the provision of owners of farmsteads from tourists' safety depends on external (not dependent on the owners of farmsteads), and internal (entirely dependent on owners) factors. The development of a program of priority measures for securing agrotouristic and practical steps in this direction should be based on a clear understanding of contemporary threats and risks. Tourists regularly interact with sources of increased danger, and constantly adapt to new socio-psychological climate, traditions, customs, geographical environment of the place of temporary residence. Minimization of risks is one of directions of increase of safety, the main way to avoid accidents is their prevention. Need to develop preventive measures to ensure the safety of agrotourist in such areas as personal, property safety of the tourist for his accommodation, nutrition, preservation of health. The proposed security measures should not harm the interests, and to limit the rights and freedoms of both the tourists and the locals. The interests of the tourists and the host parties to be mutually harmonized. Increasing the level of safety must be

ensured at state, territorial and at the level of the property. This will help overcome cultural barriers between tourists and the local population, the formation of a positive image of the property, destination, to provide income for the local population, to prevent the environmental consequences of the development of agrotourism, which in turn will affect the socio-economic policy and foreign policy of the country.

Key words: agrotourism, agrotourism enterprise, farmstead, foreign tourist, tourist safety, security, preventive measures.

Постановка проблеми. У XXI ст. зросла роль і значення аграрного туризму для особистості, держави, суспільства загалом. Відпочинок, поїздки у сільську місцевість стають невід'ємною частиною життя сучасної людини. Але на тлі зростання числа туристів, які обирають відпочинок у сільській місцевості, сталою залишається кількість загроз, що супроводжують їх під час подорожей. Тому важливою складовою частиною ефективного розвитку агротуризму є організація та реалізація комплексу профілактичних заходів щодо забезпечення безпечного відпочинку агротуриста.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Варто зазначити, що питанням безпеки туризму у сучасній науці з кожним роком приділяється все більше уваги. Вітчизняні науковці Н.С. Кудла, Н.В. Чорненька, А.П. Голод, П.А. Горішевський, В.П. Васильєв, Ю.В. Зінько розглядають безпеку туризму як об'єкт регіональних економічних досліджень, розробляють методичні рекомендації для власників агроосель щодо безпечного відпочинку туриста [1; 2; 3; 5]. При цьому питання безпеки саме в сільському та агротуризмі тільки поверхнево зазначаються в Законі України «Про сільський зелений туризм», залишаючись предметом гострих дискусій.

Формулювання цілей статті. Метою роботи є визначення умов та розроблення профілактичних заходів щодо забезпечення безпечного відпочинку агротуриста в сучасних умовах.

Вклад основного матеріалу дослідження. Безпека туризму є історично зумовленим явищем, продуктом еволюційного становлення. У звичаях різних народів був поширений захист життя і здоров'я мандрівників від протиправних посягань. Гарною справою вважалося забезпечення збереження життя та майна подорожуючих, яке виражалося у наданні послуг тимчасового розміщення та проживання у заїжджих дворах, поштових станціях, трактирах тощо. Навіть Римське право зобов'язувало господарів готелів і заїжджих дворів забезпечувати безпеку постояльців та збереження їхнього майна. Господар автоматично приймав на себе відповідальність за збереження життя та багажу подорожуючого.

Під поняттям «безпека туризму» розуміється безпека туристів (екскурсантів), збереження їх майна, а також запобігання нанесенню шкоди під час організації подорожей навколишньому середовищу, матеріальним і духовним цінностям суспільства, безпеці держави. Забезпечення безпеки завжди була і є найважливішою проблемою людства у всіх сферах діяльності. Людина з моменту свого народження піддається небезпеці природного, техногенного, антропогенного, біологічного, соціального, екологічного характеру. Розвиток туризму здійснюється у певному природному та соціальному середовищі, яке має вирішальний вплив на його результати. Цей вплив не завжди є позитивним.

Небезпеки фізичного і соціального характеру повинні враховуватися усіма суб'єктами індустрії туризму.

Турист, що відвідує іншу місцевість чи країну, більше ніж місцеві жителі піддається впливу несприятливих факторів ризику. Специфікою безпеки туризму є також те, що туристи регулярно взаємодіють із джерелами підвищеної небезпеки, а також повинні постійно адаптуватися до нової соціально-психологічної обстановки, традицій, звичаїв, географічного середовища місця тимчасового перебування. Не варто забувати і про той факт, що під час подорожі реакція організму на зовнішні впливи не залишається постійною. Організм прагне пристосуватися до мінливих умов дійсності, подолати труднощі. При цьому виникає стан психічного напруження, так званий стрес (рис. 1).

Поняття «безпека гостя» повинно стосуватися усіх напрямів діяльності агрооселі. Забезпечення безпеки туристів – одна з найважливіших складових частин діяльності будь-якого агротуристичного підприємства. Приємні враження, отримані під час відвідування сільської місцевості, турист поставить на перше місце, але ж на друге, як умову успішності подорожі – власну безпеку та гарантію збереженості майна. Господарі агроосель повинні мінімізувати і намагатися запобігти різноманітним загрозам безпеці туристської діяльності.

Забезпечення власниками агроосель безпеки туристів на належному рівні залежить як від зовнішніх, так і від внутрішніх факторів. Зовнішні фактори не залежать від власників, до них відносяться загальне політичне і соціально-економічне середовище ведення бізнесу, рівень злочинності у регіоні та населеному пункті зокрема. Немає таких країн, у яких абсолютно немає злочинності. Схильність до крадіжок і хуліганства залежить від соціального середовища, в якому проживає населення. Під час вирішення питання безпеки туристів агрооселі мають незрівнянно більше переваг, ніж інші заклади розміщення. Як правило, в сільській місцевості рівень злочинності набагато нижчий, ніж у містах. З досвіду європейських закладів розміщення декілька агротуристичних господарств самостійно разом із місцевою громадою можуть успішно вирішувати питання забезпечення колективної безпеки на визначеній території.

Внутрішні ж фактори повністю залежать від власників агротуристичних підприємств. До них належать питання безпечного проживання, дотримання санітарно-гігієнічних вимог під час приготування їжі, забезпечення у будинку локальної пожежної та протиепідемічної безпеки, дотримання техніки безпеки під час користування побутовими приладами [7].

Ризики як міра виникнення небезпеки ведуть до економічних, соціальних, екологічних та інших видів втрат. Основний спосіб уникнути нещасних випадків – профілактика останніх [5]. Забезпечення власниками агротуристичних господарств безпеки своїх гостей буде залежати від таких профілактичних заходів (табл. 1).

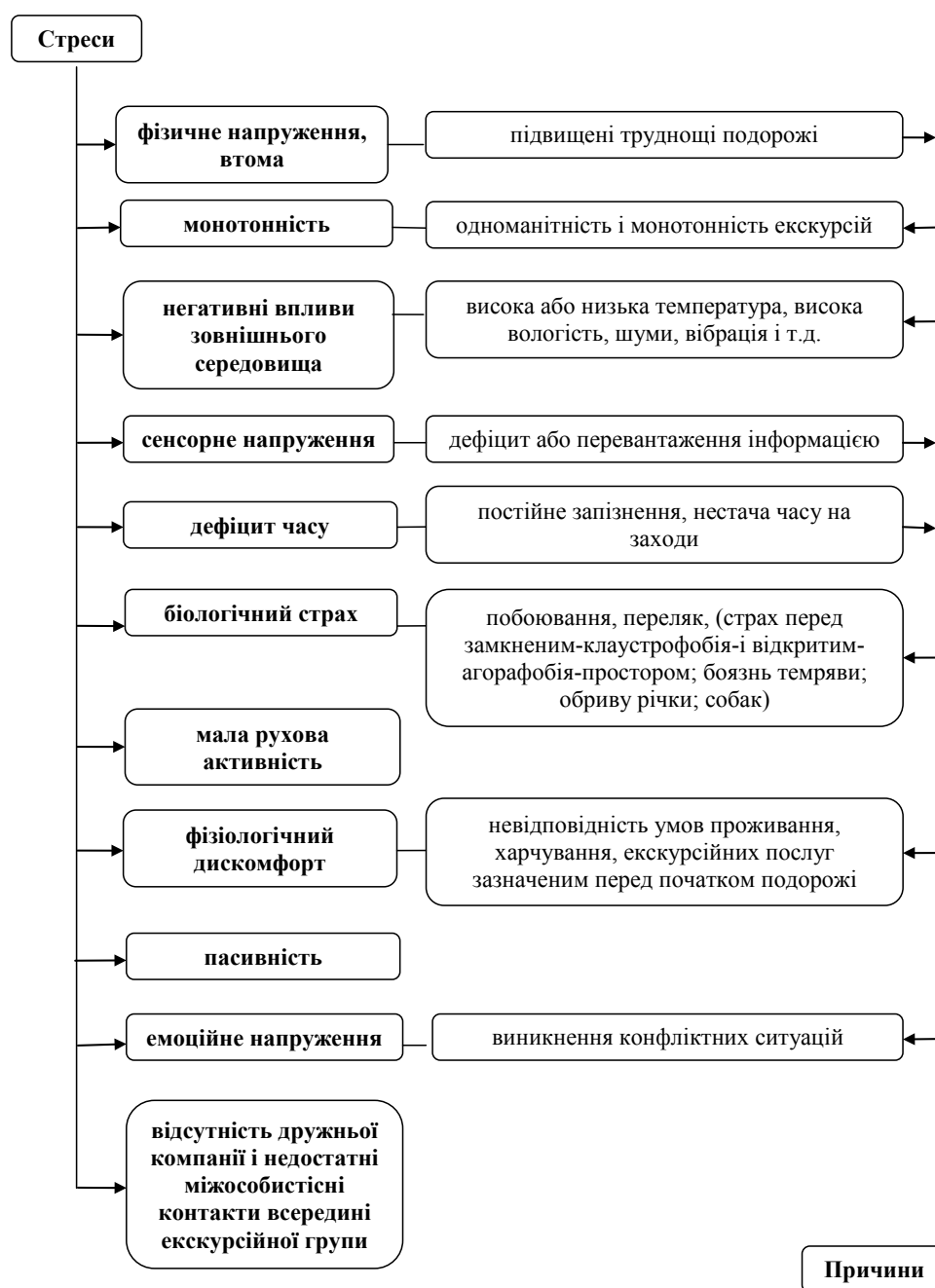

Рис. 1. Стреси під час мандрівки та причини їх виникнення

Господар повинен не лише створити сприятливі умови відпочинку для відпочиваючих, а й ознайомити їх із правилами техніки безпеки як у межах своєї оселі, так і поза нею, враховуючи особливості тієї чи іншої місцевості. Господарі агротуристичних осель повинні нести відповідальність за підготовленість всього персоналу до дій із забезпечення безпечного відпочинку туриста, розробляти та розміщувати у садибах різноманітні пам'ятки, інструкції щодо дотримання безпеки під час відпочинку (для іноземних громадян — іноземними мовами) [6; 8].

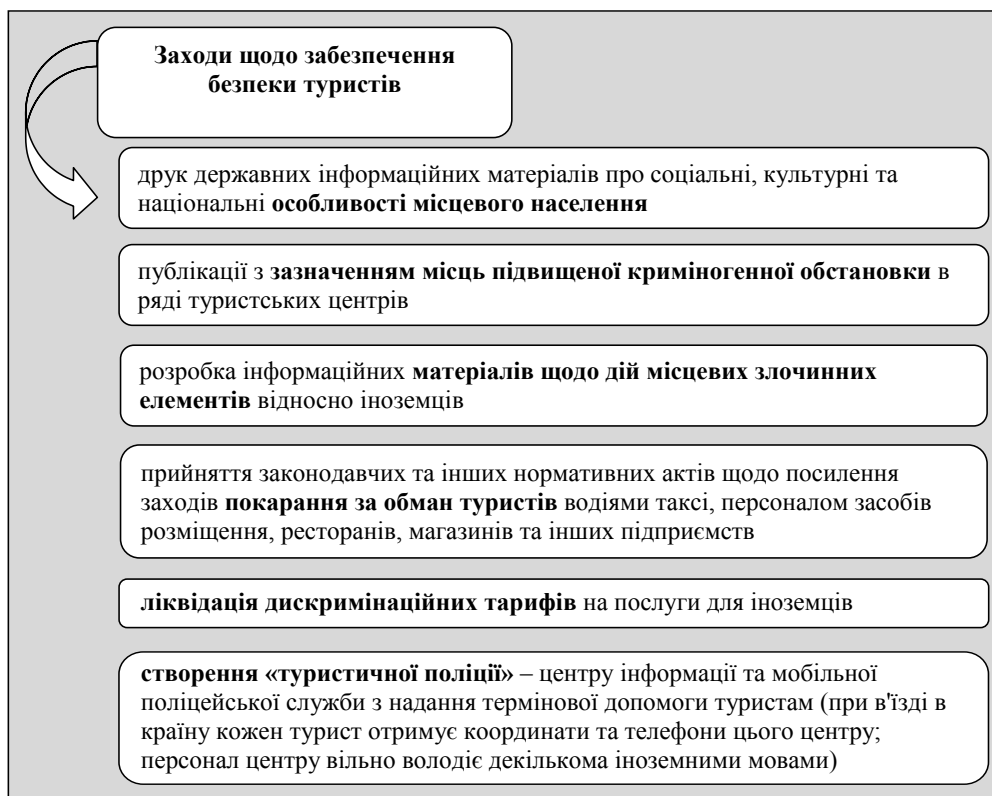
Забезпечення безпеки в агротуризмі повинне здійснюватися на різних рівнях: агрооселі, туристські центри, місцева влада, міжнародні організації та ін. Кожен із цих рівнів має вносити свій внесок у безпеку туризму.

Усі суб'єкти індустрії туризму повинні надавати туристам всю вичерпну інформацію, яка стосується всіляких небезпек, з якими туристи можуть зустрітися під час подорожі. Вони зобов'язані також взяти всіх можливих заходів, які спрямовані на забезпечення безпеки туристів, і розробити план дій із попередження небезпечних ситуацій. Іноземні туристи також повинні бути проінформовані про всі можливі небезпеки регіону, до якого вони прямують. Під час надання туристичних послуг повинен бути забезпечений прийнятний рівень ризику для життя і здоров'я туристів, як у звичайних умовах, так і в надзвичайних ситуаціях (стихійних лих, пожеж тощо), що виникають у країні подорожей.

Якщо говорити про безпеку агротуризму на державному рівні, то варто зазначити, що країнами, в яких дер-

Профілактичні заходи щодо створення умов безпечного відпочинку агротуриста

Категорії	Загрози	Профілактика
Особиста безпека туриста	– правопорушення проти особи; – недоброчинне ставлення до туристів з боку місцевого населення.	– попередження відпочивальників про криміногенну ситуацію в селі, на території відвідуваних об'єктів; – своєчасне надання туристам необхідної, перевіреної та повної інформації про послуги, що забезпечує можливість їх правильного вибору; – проведення для туристів необхідних інструктажів з безпеки; – надання туристам інформації про реальну можливість надання кваліфікованої медичної допомоги.
Майнова безпека туриста	– крадіжки особистого майна туристів; – заповдіння шкоди транспортним засобам туристів.	– попередження туристів про криміногенну ситуацію в селі; – інформування про правила зберігання цінних речей в агрооселі.
Збереження здоров'я	– отруєння дикими плодами, грибами; – епідемії; – небезпека дизентерії, сальмонельозу; – укуси тварин, бджіл, змій і т.п.; – фізична і психічна втома; – переломи, розтягнення зв'язок; – простудні захворювання; – утоплення; – переохолодження, перегрів; – поранення.	– попередження про складну епідеміологічну обстановку, про необхідність вакцинації тощо; – рекомендації щодо підбору туристами відповідного одягу, взуття для піших походів у гори, ліс, поле та до водоймищ; – наявність та доступність аптечок для надання першої медичної допомоги та їх своєчасне поповнення; – перевірка термінів зберігання медикаментів при їх закупівлі; – забезпечення оперативного доступу до виклику невідкладної клінічної допомоги (зв'язок, номери телефонів); – профілактична робота з запобігання нещасним випадкам на воді; – інформування про стан водоймищ, обставини і причини нещасних випадків і заходи щодо їх запобігання, – виховання культури поведінки туристів біля води і на воді; – навчання одного (по можливості – всіх) членів родини основним навичкам надання першої медичної допомоги.
Проживання	– пожежонебезпечні ситуації з вини (бездіяльності) власника, гостей агрооселі; – відключення електроенергії, водопостачання, тепlopостачання за непередбачуваних ситуацій.	– забезпечення справності санітарно-технічного, технологічного та іншого обладнання, приладів, меблів; – експлуатація обладнання, приладів відповідно до вимог; – попередження гостей про можливі відключення електроенергії, подачі води, тепла в населеному пункті; – наявність засобів автономного забезпечення, комплектів теплового одягу, запасів продуктів і питної води; – контроль за станом електромережі та побутової техніки; – зберігання в належному стані вогнебезпечних й вибухових речовин; – обладнання садиби засобами протипожежного захисту; – наявність вогнегасників (гості повинні знати про місце їхнього розташування); – позначення аварійних виходів на випадок пожежі; – позначення місць для куріння; – забезпечення раціонального збирання, тимчасового зберігання, швидкого видалення, регулярного вивезення твердих та рідких побутових відходів; – складання відповідного інформаційного листка із відміченими потенційними джерелами небезпеки на подвір'ї садиби та ознайомлення з ним гостей; – проведення інструктажів гостям при заселенні про правила протипожежної безпеки, про куріння у визначених місцях.
Харчування	– отруєння внаслідок вживання недоброякісних продуктів, що придбані гостями поза межами агрооселі; – отруєння стравами, які приготовлені і подані в агрооселі.	– врахування гастрономічних вподобань гостей та виявлення загрози виникнення в них будь-яких алергічних реакцій; – попередження гостей про можливість придбання недоброякісних продуктів в селі, методи визначення термінів придатності продуктів; – рекомендація перевірених точок реалізації харчових продуктів; – контроль за якістю харчових продуктів, подача лише свіжих продуктів; – виконання вимог санітарних правил усіма працівниками підприємства; – контроль належного санітарного стану джерел водопостачання та якості води в них; – дотримання санітарних норм і правил на всіх етапах приготування та реалізації страв і виробів; – наявність особистих медичних книжок на кожного працівника; – регулярне прання санітарного та спеціального одягу; – справна робота технологічного, холодильного та іншого обладнання; – наявність достатньої кількості посуду, засобів для миття та дезінфекції; – дотримання санітарно-гігієнічних вимог щодо транспортування та зберігання харчових продуктів.

Рис. 2. Орієнтовний перелік заходів щодо створення умов для безпечного відпочинку іноземних агротуристів

жавне управління безпекою туристичної подорожі здійснюється на високому рівні, є Мексика, США, Німеччина і Франція. Прикладом такої діяльності та співпраці може бути мексиканська програма із забезпечення безпеки іноземних туристів — комплексна програма, розроблена в 1996 році. Програма включала заходи, спрямовані на забезпечення безпеки туризму, розглядаючи її як найважливіший елемент загальної національної програми розвитку туризму в країні. Пропонуємо деякі заходи із програми взяти на озброєння у туристичній галузі України (рис. 2).

Метою проведення таких заходів є максимальне усунення ризиків під час надання аротуристичних послуг. Пропоновані заходи безпеки не повинні завдавати шкоди інтересам, а також обмежувати права і свободи як самих туристів, так і місцевих жителів.

Висновки. Безпека туризму не може розглядатися окремо від інших суспільних чи національних інтересів країни і навколишнього середовища загалом. Забезпечення

безпеки відпочивальників в агротуризмі повинне здійснюватися на рівні агрооселі, туристських центрів, місцевої влади, міжнародних організацій. Під час розроблення та впровадження правил, програм, які б забезпечували якісний та безпечний відпочинок, інтереси туристів і приймаючої сторони повинні бути взаємно гармонізовані.

Ефективне управління безпекою в агротуризмі, впровадження профілактичних заходів щодо створення умов безпечного відпочинку агротуриста буде сприяти фомуванню агротуристичних послуг високої якості, створенню позитивного іміджу агрооселі, розвитку інфраструктури послуг для відвідувачів і місцевих жителів, забезпечувати доходами місцеве населення, запобігати екологічним ризикам у дестинації, мати позитивний вплив на подолання культурних бар'єрів між туристами і місцевим населенням. Це в свою чергу буде позначатися на соціально-економічній політиці та зовнішньополітичній діяльності країни [4].

Список використаних джерел:

1. Чорненко Н.В. Безпека туризму : навч. посібник. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2019. 188 с.
2. Голод А.П. Безпека туризму як об'єкт регіональних економічних досліджень. *Інноваційна економіка*. 2014. № 4. С. 190–194.
3. Горішевський П.А., Васильєв В.П., Зінько Ю.В. Сільський зелений туризм: організація надання послуг гостинності. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2003. 148 с.
4. Кирилов Ю.Є., Дуга В.О. Агротуристична діяльність в подальшому розвитку аграрного сектору економіки України. *Таврійський науковий вісник*. 2015. Вип. 91. С. 248–254.
5. Кудла Н.Є. Сільський туризм: основи підприємництва та гостинності : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2015. 152 с.
6. Маркування туристичних маршрутів Херсонщини – безпека туристів і розвиток галузі. Херсонська ОДА: офіц. веб-сайт. URL: <https://khoda.gov.ua/markuvannja-turistichnih-marshrut%D1%96v-hersonshhini-%E2%80%93-bezpeka-turist%D1%96v-%D1%96-rozvitok-galuz%D1%96> (дата звернення: 10.01.2020).

7. Кулініч О.В., Аніщенко А.П., Меляков А.В., Дармостук Д.Г. Порадник організатору та власнику агрооселі : методичні рекомендації. Харків : Інститут соціальної політики регіону, 2016. 84 с.

8. Чернява А.Л. Основные элементы подготовки специалистов в области организации сельского зеленого туризма в Украине. *Вісник Луганського національного університету ім. Т. Шевченка*. 2012. № 4(239). Ч. II. С. 74–81.

References:

1. Chornenka N.V. (2019) Bezpeka turizmu: navch. posibnyk [Tourism security: a textbook]. Kyiv: Vydavnychyj dim «Kondor». (in Ukrainian)

2. Holod A. P. (2014) Bezpeka turizmu jak ob'ekt regional'nykh ekonomichnykh doslidzhenj [Tourism security as a subject of regional economic research]. *Innovacijna ekonomika*, no. 4, pp. 190–194.

3. Horishevskiy P.A., Vasyliiev V.P., Zinko Yu.V. (2003) *Sil's'kyj zelenyj turizm: orghanizacija nadannja poslugh gostynnosti* [Rural green tourism: organization of hospitality services]. Ivano-Frankivsk: Misto NV. (in Ukrainian)

4. Kyrylov Yu. Ye., Duha V.O. (2015) Aghroturystychna dijalnistj v podaljšomu rozvytku aghrarnogho sektoru ekonomiky Ukrajinj [Agritourism activities in the further development of the agrarian sector of the Ukrainian economy]. *Taurida Scientific Herald*, vol. 91, pp. 248–254.

5. Kudla N.Ye. (2015) *Sil's'kyj turizm: osnovy pidpriemnytstva ta hostynnosti. Navchal'nyj posibnyk* [Rural tourism: the basics of entrepreneurship and its hostynnosti. Textbook]. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury. (in Ukrainian)

6. Kherson Regional State Administration (2019) *Markuvannja turystychnykh marshrutiv Khersonshhyny – bezpeka turystiv i rozvytok ghaluzi* [Marking of tourist routes of Kherson region – safety of tourists and development of the industry], Kherson Regional State Administration. Available at: <https://khoda.gov.ua/markuvannja-turistichnih-marshrut%D1%96v-her-shonshhyni-%E2%80%93-bezpeka-turist%D1%96v-%D1%96-rozvitok-galuz%D1%96> (accessed 10 January 2020).

7. Kulynich O.V., Anishchenko A.P., Meliakov A.V., Darmostuk D.H. (2016) *Poradnyk orghanizatoru ta vlasnyku aghrooseli: metodychni rekomendaciji* [Advisor to organizer and owner of agro-village: methodical recommendations]. Kharkiv: Institute for Social Policy of the Region. (in Ukrainian)

8. Cherniava A.L. (2012) Osnovnye elementy podgotovki spetsialistov v oblasti organizatsii sel'skogo zelenogo turizma v Ukraine [The main elements of training specialists in the field of rural green tourism in Ukraine]. *Bulletin of Lugansk National University. T. Shevchenko*, vol. 4, no. 239, pp. 74–81.